

ชื่อโครงการวิจัย

ประวัติศาสตร์บอกเล่าเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2
(พ.ศ. 2484 – 2488)

ชื่อผู้วิจัย

นางสาวเพียงแข พงษ์ศิริบัญญัติ

วัน เดือนและปีที่ทำวิจัยเสร็จ

10 ธันวาคม 2546

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่าเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484 – 2488) โดยมุ่งศึกษาถึงสภาพการณ์ของเมืองสงขลาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเป็นเมืองยุทธศาสตร์สำคัญของภาคใต้ การถูกบุกยึดโดยกองกำลังญี่ปุ่น และการถูกฝ่ายสัมพันธมิตรรุกจู่โจม นอกจากนี้ยังได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองสงขลากับทหารญี่ปุ่น และสภาพความเป็นอยู่ของชาวเมือง รวมทั้งทัศนคติของชาวเมืองต่อกองทหารญี่ปุ่นอีกด้วย ทั้งนี้จะได้นำเสนอผลการศึกษาแบบประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ (Historical Analysis)

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะศึกษาจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเหล่านั้นแล้ว ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นชาวเมืองสงขลาที่มีชีวิตอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2488) จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposing random sampling) กลุ่มตัวอย่างทั้ง 25 คน เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่เผชิญกับภาวะสงครามโดยตรง และดำเนินวิถีชีวิตกับกองทหารญี่ปุ่นอย่างใกล้ชิด ซึ่งในปัจจุบันยังสามารถจดจำเหตุการณ์ได้อย่างแม่นยำแล้วถ่ายทอดเหตุการณ์ต่าง ๆ ครั้งกระนั้นได้ดี

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เมืองสงขลาตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ญี่ปุ่นจะต้องใช้เป็นพื้นที่เคลื่อนพลไปสู่มลายูและสิงคโปร์ซึ่งเป็นฐานทัพของอังกฤษได้โดยง่าย เพราะสงขลามีพื้นที่ของอำเภอสะเดาเป็นชายแดนภาคใต้ที่ติดต่อกับมลายู ดังนั้นเมืองสงขลาจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการเผชิญกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ ญี่ปุ่นได้เตรียมการล่วงหน้าอย่างรอบคอบ มีการวางแผนการทำสงครามเป็นเวลาหลายปี จะเห็นได้จากการส่งแนวที่ห้าเข้ามาปฏิบัติงานในหลาย ๆ จังหวัดทางภาคใต้ ตั้งแต่ชุมพร นครศรีธรรมราช ภูเก็ต ตรัง สงขลา และปัตตานี โดยเข้ามาประกอบอาชีพอาศัยอยู่ในเมืองไทยเป็นเวลาหลายปี คอยสอดแนมศึกษาสภาพภูมิศาสตร์

และยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ญี่ปุ่นได้กำหนดให้พื้นที่ภาคใต้เป็นเส้นทางเดินทัพไปยังมลายู ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ การปะทะกันระหว่างกองกำลังฝ่ายไทยกับฝ่ายญี่ปุ่นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 โดยจุดแรกเริ่มจากบริเวณสถานีตำรวจสงขลา ปัจจุบันคือกองกำกับการตำรวจภูธรสงขลา เป็นการปะทะระหว่างตำรวจไทยกับกองกำลังญี่ปุ่น จุดปะทะต่อมาคือบ้านสำโรงบริเวณตำบลเขารูปช้าง ในความรับผิดชอบของกองพันทหารราบที่ 41 และกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 13 ซึ่งตั้งอยู่ ณ ค่ายสวนตุล (ปัจจุบันคือค่ายพระปกเกล้า) จุดปะทะสุดท้ายคือบริเวณบ้านควนแม่เตยและบ้านน้ำน้อย หรือเขabanไคนาง (ปัจจุบันเป็นพื้นที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 11 เขตตำบลน้ำน้อย) ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกองพันทหารราบที่ 5 จากค่ายคองหงส์ (ปัจจุบันคือค่ายเสนาณรงค์) การยกพลขึ้นบกที่สงขลาของกองทัพญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 นับว่าเป็นการละเมิดความเป็นกลางของประเทศไทย ประเทศไทยต้องยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยไปยังพม่าและมลายู ทำให้สถานการณ์คลี่คลายลง แต่ต้องเผชิญหน้ากับภาวะสงครามที่ยังคงมีต่อไป โดยกองทัพสัมพันธมิตรบุกโจมตีญี่ปุ่นตั้งแต่ พ.ศ. 2484 – 2488 เมืองสงขลาต้องตกเป็นเป้าหมายโจมตีของกองทัพสัมพันธมิตร

ตลอดระยะเวลา 4 ปีที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะสงคราม ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวเมืองสงขลา สภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง การขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะข้าวสาร เกลือ เสื้อผ้า ยารักษาโรค ไม้ขีดไฟ ประชาชนต้องประสบกับชะตากรรมจากภัยสงคราม การขาดแคลนข้าวของเครื่องใช้บางครั้งก็แก้ปัญหาโดยหาสิ่งทดแทน รู้จักแก้ปัญหาโดยการทำวิกฤตให้เป็นโอกาส เกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ใช้น้ำมันมะพร้าวแทนน้ำมันเชื้อเพลิง ใช้เส้นใยสับปะรดแทนเส้นด้าย ใช้สมุนไพรแทนยาเม็ด เป็นต้น ขณะเดียวกันการดำเนินชีวิตร่วมกันระหว่างคนไทยกับทหารญี่ปุ่นที่เมืองสงขลาตลอดช่วงสงครามนั้น ทำให้คนไทยได้เห็นอุปนิสัยใจคอของทหารญี่ปุ่น ความมีระเบียบวินัยที่เข้มงวด ทหารญี่ปุ่นไม่ทำร้ายคนไทย เว้นแต่คนไทยที่ทำตัวเป็นขโมย ก็จะถูกทหารญี่ปุ่นลงโทษ ทำให้ชาวเมืองสงขลามีทัศนคติต่อทหารญี่ปุ่นทั้งด้านบวกและด้านลบ อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะมีทัศนคติต่อทหารญี่ปุ่นอย่างไร ผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ทำให้ชาวเมืองสงขลาประสบความยากลำบาก และเป็นผู้ได้รับเคราะห์กรรมอย่างแท้จริง

(6)

Title of the Project : The Oral History of Songkhla during the Second World War
(1941 – 1945)

Name of the Researcher : Miss Piangkhae Pongsiribanyat

Date of Completion : December 10th, 2003

Abstract

This research concerns some oral history of Songkhla at the time of the Second World War (1941 – 1945). It focuses particularly on the aspect of Songkhla as being a strategic part of the South, being invaded by Japanese troops and attacked by the Allies. Moreover; the study includes the relationship between the local people and Japanese soldiers, the living conditions of the local people and also the attitudes of the local people exhibited towards the Japanese soldiering. This research is the historical analysis of this important period- the Second World War .

Research data derives from primary and secondary documents as well as from interviews (arranged by random purposive sampling method) conducted with twenty-five informants, all of whom spent the wartime in Songkhla areas and severely affected by the war. These interviewees were, at that time, aged ten years old or older; none of them was born any later than the year 1932. They all directly faced the hardship of the World War. Having had closed contact with Japanese soldiers, they all can still remember the incidents during the War and passed on the incidents to the interviewer very clearly in good detail.

Research shows that Songkhla's strategic location made wartime disruptions inevitable. Sadao – a district of the province of Songkhla, and also adjacent to the British territory of Malaya – lay right across the Japanese line of march towards the British military bases that were the Japanese target. This Japanese invasion had, in fact, been several years in the preparation. The Japanese “5th . front” had been, for years past, charged with the operation in, and in the spying out the land in the southern Thai provinces of Chumporn, Nakhon-Sri

Thammarat, Phuket, Trang, Songkhla, and Pattani. The first encounter between Thai and Japanese forces took place on December 8, 1941. First to be attacked were the police (a force that is today known as the 'Songkhla Provincial Police') in Songkhla police station. Fighting (between Thai and Japanese troops) also took place in the Kao Roop Chang district. This district was supposed to be under the control of the 41st. Infantry battalion and the 13th. Artillery battalion stationed at a camp which, at that time, was known as 'Suan Toon' but which, with the passage of time, has come to be known today as the Prapokklau Military Camp. Lastly, some fighting took place at Kuan Mae Teoi and at another place (either Ban Nam Noi or else Khao Bandai Nang) which, with the passage of time, has now been overlaid by the Industrial Promotion Regent 11, Tambon, Namnoi but which, in 1941, had been placed under the control of the 5th. Infantry battalion. In any case, this invasion, when it was mounted, blatantly violated Thailand's neutrality.

The Thai government (in 1941) took the decision to allow the Japanese forces an unhindered march through Thailand on their way to attack the British held territories of Burma and of Malaya. This decision (to acquiesce) did, to some extent, relieve a critical situation that had been developing in Songkhla. The decision was bound, however, to leave the town on Songkhla prone and vulnerable to Allied air bombardment in the final stages of the war.

Throughout this four year period, Songkhla's citizenry had to endure economic hardship (especially in the matter of commodity shortage). This hardship severely affected everyday life. The attitude of Thai peasants towards Japanese troops showed itself positive in some respects, negative in others. It seems that Japanese soldiers were well disciplined; they refrained from attacking on Thai citizens in all cases save those involving the theft, by Thais, of articles belonging to the Japanese military. This essentially just relationship tended to ease what might otherwise have been an even worse situation for Songkhla people. However, whatever the kind of the attitude exhibited by Thai towards the Japanese, it certainly cannot be denied that Songkhla's people were truly the victims of the misfortune of war.